

E-Pact

Samen Sterk

**voor Natuur, Milieu en
Economie**

in de Eemsdelta

Inhoudsopgave

Inleiding

Thema's E-pact:

- Techniek centrales
- CO2 reductie
- Emissies
- Vaargeul, havenuitbreiding en natuurherstel
- Energietransitie, duurzame regio, groene Eemshaven

Toekomst

Communicatie

Inleiding

De ontwikkeling van de Eemshaven kan een belangrijke drijvende kracht zijn voor werkgelegenheid en reuring in de regio. Tegelijkertijd hebben ontwikkelingen in de Eemshaven een duidelijk effect op de leefbaarheid en de omgeving van de Eemshaven. Daarom zou de Eemshaven en de brede regio daar omheen duurzaam ontwikkeld moeten worden. Dat kan alleen in een breed overleg met alle belanghebbenden. Tegelijk met het ontwikkelen van de Eemshaven moet dus gewerkt worden aan een gezonde, duurzame leefomgeving. Zo wordt het goede van twee werelden verbonden: de havens als toplocatie voor bedrijven, de Waddenzee als toplocatie voor natuur.

Om zulke toplocaties te realiseren zijn drie bedrijven en zes natuur- en milieuorganisaties in gesprek gegaan met elkaar (E-pact proces). Dit gesprek heeft zich toegespitst op zeven thema's, die ook in de Intentieverklaring van 21 juni 2009 genoemd worden. Die thema's zijn verder verkend, wat heeft geleid tot vele bedrijfseconomische en ecologische onderzoeken. Zo is een overzicht ontstaan van bijdragen die al geleverd zijn en die nog geleverd kunnen worden om te komen tot de gewenste toplocaties. Ook is er inzicht gekomen in de oprechte intenties van alle partijen en daarmee is er wederzijds begrip ontstaan.

Voor een aantal thema's is geconcludeerd dat er duidelijk goede mogelijkheden zijn, maar dat er meer partijen (overheden, meer bedrijven) nodig zijn om die te realiseren. Hoewel met dit stuk het E-pact proces een andere fase in gaat en de Intentieverklaring wordt afgesloten, gaan de ontwikkelingen die in gang zijn gezet verder. Andere partijen worden dan ook opgeroepen om dit vervolg te steunen en er actief aan mee te doen.

De deelnemers E-pact:

1. Stichting het Groninger Landschap , statutair gevestigd te gemeente Groningen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar directeur, mevrouw R.G. Jansen
2. Stichting Natuur- en Milieufederatie Groningen, statutair gevestigd te Groningen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer drs. S.J. van der Velde.
3. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, statutair gevestigd te 's Gravenland, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer drs. W.F.G. Alblas.
4. Staatsbosbeheer, statutair gevestigd te Driebergen-Rijsenburg, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer drs. H. Sieben.
5. Stichting WAD statutair gevestigd te Groningen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer L. Hofstee.
6. Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee (Waddenvereniging), statutair gevestigd te gemeente Harlingen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar bestuurslid de heer drs. E. Venema.

Bovenstaande 6 partijen worden gezamenlijk genoemd zijnde "Natuur- en Milieuorganisaties", hierna NMO's

7. Groningen Seaports kantoor houdende te Delfzijl, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar directeur, de heer H.D. Post.
8. N.V. Nuon Energy kantoor houdende te Amsterdam, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer A. Kamerbeek.
9. RWE Eemshaven Holding B.V., statutair gevestigd te 's-Hertogenbosch, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door D. Itha.

Partijen 7 t/m 9 worden genoemd Bedrijven

Partijen 1 t/m 9 worden genoemd E-pact partners

1 Techniek centrales

Overwegingen en uitgangspunten

- A. Partijen hebben in een werkgroep de techniek van de centrales geanalyseerd en bediscussieerd.
- B. Partijen hebben op basis van deze analyse en discussie een gedetailleerd beeld gekregen van de gekozen en toegepaste techniek in de centrales.
- C. Dit heeft er toe geleid dat aanvullende juridische procedures ten aanzien van de E-pact partners ten aanzien van koelwateruitlopen van de centrales zijn gestaakt.
- D. Partijen zijn verder tot de conclusie gekomen dat mogelijke verdere optimalisatie pas kan plaatsvinden zodra de centrales in gebruik genomen zijn.
- E. In de milieuvergunningen van de centrales geeft het bevoegd gezag Provincie Groningen aan dat zij de m.e.r. van de centrales 2 jaar na de eerste elektriciteitslevering zullen evalueren op de energie en milieuprestaties van de centrales. Evaluatie kan leiden tot aanpassingen en is er mede op gericht om de milieu/energieprestaties van de centrales verder te optimaliseren. De NMO's dienen in het vervolgproces van de evaluatie (als onderdeel van het Provinciale proces Economie & Ecologie in balans) te worden betrokken.

Vervolg

Partijen zijn van mening dat gezien de parallellen tussen Techniek centrales (E-pact) en Economie & Ecologie in Balans (Provinciaal proces), alsmede de noodzaak tot betrokkenheid van het bevoegd gezag, dat onderzoek naar de mogelijkheden tot verdere optimalisatie onderdeel dient te zijn van het Provinciale proces Economie & Ecologie in Balans. De Provincie Groningen stemt daar mee in. Daarmee wordt de vruchtbare dialoog over de keuzes voor techniek en optimalisatie tussen Bedrijven en NMO's (zoals die tot stand gekomen is in het E-pact proces) voortgezet, zij het in een nieuwe vorm, samenstelling en met de gewenste betrokkenheid van de bevoegde gezagen.

2 CO2 reductie

Overwegingen en uitgangspunten

- A. Conform de intentie van Partijen zoals verwoord in de intentieverklaring hebben Partijen maatregelen in kaart gebracht die kunnen leiden tot een substantiële CO₂ emissiereductie.
- B. CO₂ reductie kan worden gerealiseerd door samenwerking tussen partijen rond:
 - CO₂-afvang en -opslag: randvoorwaarden (veiligheid, draagvlak, lokale baten), financiering, ketensamenwerking
 - Bijstook/meevergassing biomassa: financiering, beschikbaarheid, duurzaamheid over de keten
 - Concrete projecten voor energiebesparing
 - Bijdrage aan de energietransitie¹
- C. De wens van de NMO's met betrekking tot CO₂ reductie door (alleen) de energiebedrijven bleek niet om te zetten in concrete resultaatverplichtingen voor inzet van CCS (CO₂ afvang en opslag) en biomassabijstook. Hoewel de bedrijven hun ambities uitspreken voor een substantiële CO₂ emissiereductie (zie bijlage 2) is gelet op de complexiteit, markt en concurrentieposities een resultaatverplichting enkel voor de thans deelnemende bedrijven op basis van hun huidige plannen geen

¹ NMO's zien kernenergie niet als een oplossingsrichting voor CO₂emissiereductie.

begaanbare route. Voor het verwezenlijken van de ambities van bedrijven en NMO's zal het thema CO₂ reductie onderdeel moeten worden van een bredere agenda.

Vervolg

Partijen zetten zich daarom actief in voor invulling van hun ambities op het gebied van CO₂ emissiereductie mede in het kader van de totstandkoming van het Energieakkoord Noord Nederland II. NMO's steunen de (energie)bedrijven in het verkrijgen van draagvlak voor de toepassing en realisatie van maatregelen die resulteren in substantiële CO₂ emissiereductie, voorzover het de in 2B benoemde bouwstenen betreft.

3 Emissies

Overwegingen en uitgangspunten

- A. Partijen hebben in een werkgroep Emissies de (niet CO₂) emissies van de centrales geanalyseerd en bediscussieerd.
- B. Partijen zijn tot de conclusie gekomen dat mogelijke verdere optimalisatie pas kan plaatsvinden zodra de centrales in gebruik genomen zijn.
- C. Verder zijn Partijen van mening dat voor een correcte en volledige behandeling de emissies van de centrales als onderdeel van de totale emissies in de regio en de daarvoor geldende richtlijnen beschouwd dienen te worden. Derhalve zal de werkgroep Emissies eveneens onderdeel worden van het Provinciale proces Economie & Ecologie in balans.
- D. Vergelijkbaar met de Techniek centrales heeft het bevoegd gezag Provincie Groningen de mogelijkheid de milieuvergunningen van de centrales 2 jaar na de eerste elektriciteitslevering te kunnen evalueren op de energie en milieuprestaties van de centrales, zoals aangegeven onder 1E. De NMO's dienen in het vervolgproces van de evaluatie (als onderdeel van het Provinciale proces Economie & Ecologie in balans) te worden betrokken.

Vervolg

Partijen zijn van mening dat, vergelijkbaar met de werkgroep Techniek centrales, onderzoek naar de mogelijkheden tot verdere optimalisatie in het kader van emissies onderdeel dient te zijn van het Provinciale proces Economie & Ecologie in Balans. In dit Provinciale proces staan de totale emissies in de regio centraal en wordt derhalve een breed draagvlak gecreëerd voor mogelijke optimalisatie in de regio. De Provincie Groningen stemt daar mee in en daarmee wordt de dialoog over de emissies tussen bedrijven en NMO's voortgezet, zij het in een nieuwe vorm, samenstelling en met de gewenste betrokkenheid van de bevoegde gezagen.

4 Vaargeul, havenuitbreiding en natuurherstel

Overwegingen en uitgangspunten

- A. Aan de havenuitbreiding wordt momenteel hard gewerkt in de Eemshaven. Als gevolg van de vruchtbare dialoog in het E-pact proces zijn de lopende procedures ten aanzien van de ontgrondingvergunning voor de havenuitbreiding ingetrokken.
- B. Naast de havenuitbreiding zijn er vergunningen aangevraagd voor het verruimen van de vaargeul naar de Eemshaven. De vaargeulverruiming is in procedure bij Rijkswaterstaat.

- C. De NMO's zijn geen voorstander van verruiming van de vaargeul zoals die thans is gepland gezien het mogelijke effect op de geomorfologische en hydrologische staat van het Eems-Dollard estuarium. De ecologische kwaliteit van het Eems-Dollard estuarium is de laatste decennia namelijk ernstig onder druk komen te staan, met name door de geomorfologische en hydrologische veranderingen en waterstaatkundige ingrepen in Nederland en Duitsland.
- D. Deze slechte ecologische toestand is het gevolg van een cumulatie over de jaren van verschillende grotere en kleinere waterkundige ingrepen. Partijen zijn het er echter over eens dat de huidige slechte ecologische toestand niet kan worden toegeschreven aan de vaargeulverruiming die nog moet plaatsvinden.
- E. Als gevolg van het E-pact proces zijn de bij de vaargeul betrokken bevoegde gezagen de mening toegedaan dat bij de vaargeulverruiming tevens de ecologische kwaliteit van het Eems-Dollard estuarium dient te worden meegewogen. De vaargeulverruiming dient dus vanuit zowel economisch als ecologisch perspectief te worden bekeken. Dit vraagt om samenwerking, innovatie en ruimte om ecologisch te experimenteren.
- F. Een lange termijnvisie is onmisbaar om herstel van het gehele Eems-Dollard estuarium te bereiken. Een startpunt voor de ontwikkeling van deze lange termijnvisie is het door Nederland en Duitsland eind 2010 opgestarte proces om te komen tot een Integraal Managementplan ('IMP') voor het Eems-Dollard estuarium in het kader van Europese Natura2000 verplichtingen.
- G. Bedrijven hebben reeds invulling gegeven aan een aantal natuurcompensatie en natuurherstelmaatregelen in de regio, (bijlage 2) maar willen zich tevens inzetten om de Nederlands-Duitse samenwerking te bespoedigen en daarmee een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van het IMP.

Vervolg

Partijen zijn van mening dat de werkgroep Vaargeulverruiming alsmede Herstel Eems-Dollard estuarium (E-pact) onderdeel dient te worden van het Provinciale proces Economie & Ecologie in Balans. De Provincie Groningen stemt daar mee in en op die manier kunnen Natuur- en milieuorganisaties actief deelnemen in de discussie omtrent de specifieke uitvoering van de verruiming.

Om verdere invulling te geven aan het Herstel Eems-Dollard estuarium spannen Partijen zich tevens gezamenlijk in om Duitse partners te betrekken en gezamenlijk met Duitsland in lijn met het IMP een agenda voor natuurherstel en ontwikkeling in het Eems-Dollard estuarium op te stellen.

Partijen streven ernaar samen met Duitsland vervolgonderzoek in te zetten om een hand in hand uitvoering van ecologisch herstel en vaargeulbeheer mogelijk te maken. Zij brengen dit in het proces van het IMP.

5 _____ Energietransitie, duurzame regio en groene haven

Overwegingen en uitgangspunten

- A. Partijen willen vanuit een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid gezamenlijk een bijdrage leveren aan de energietransitie en het versterken van de energie-economie-positie van de regio.
- B. Partijen geven binnen de energietransitie de voorkeur aan maatregelen die:
 - Leiden tot een belangrijke vermindering van CO2 uitstoot
 - Kosteneffectief zijn: balans tussen resultaat en inzet
 - Directe en indirecte werkgelegenheidseffect in de regio hebben
 - Een zo breed mogelijke steun hebben van partijen

- Door bijdrage/inspanning tot aanzienlijke versnelling van een reeds bestaande maatregel/opties leidt
 - Leiden tot synergie met de directe omgeving van de Eemshaven, als ook breed regionaal, in het bijzonder het chemiecluster Delfzijl.
- C. Partijen hebben 6 bouwstenen verkend voor energietransitie en concrete opties hiervoor beschouwd
- Duurzame energie en restwarmte
 - Versnelling vergroening van de Eemsdelta
 - Energiekennisinfrastructuur
 - Groene haven
 - Uitbouwen van de samenwerking
 - (kleinschalige) lokale initiatieven
- D. Partijen hebben reeds een start gemaakt met de invulling van de genoemde en mogelijk toekomstige bouwstenen (zie bijlage 2) maar zijn van mening dat voor een optimale realisatie van de bouwstenen een breder draagvlak in de commerciële sector noodzakelijk is.

Vervolg

Voor het onderwerp energietransitie geldt feitelijk hetzelfde als voor CO₂ emissiereductie, resultaatsverplichtingen kunnen nu niet aangegaan worden, gegeven de onduidelijke marktsituatie en gebrek aan een breder kader. Partijen zetten zich daarom actief in voor invulling van hun ambities op het gebied van energietransitie en ontwikkeling van de energie-economie mede in het kader van de totstandkoming van het Energieakkoord Noord Nederland II. NMO's steunen de (energie)bedrijven in het verkrijgen van draagvlak voor de toepassing en realisatie van maatregelen die invulling geven aan de energietransitie.

6 Groene Eemshaven

Overwegingen en uitgangspunten

- A. Partijen, en Groningen Seaports in het bijzonder, wensen de Eemshaven en de andere terreinen als duurzame havengebieden op de kaart te zetten. Partijen delen de visie dat de ontwikkeling van de havens en industrieterreinen van Groningen Seaports een belangrijke bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling en leefbaarheid in de Eemsdelta regio.
- B. Partijen zijn van mening dat kansen en mogelijkheden moeten worden benut, mits efficiënt en kosteneffectief om tot een ideale balans tussen economie en ecologie te komen.

Vervolg

Partijen zijn van mening dat er een goede samenhang moet zijn tussen de Groene Havenvisie van Groningen Seaports en het project Economie & Ecologie in Balans van de provincie Groningen. In het proces naar de Groene Havenvisie worden E-Pact partners en andere stakeholders betrokken.

7 Toekomst

- 7.1 Partijen erkennen de positieve voortgang in langlopende dossiers als het Eems-Dollard Estuarium en Natuurherstel, alsmede de gewijzigde houding van bevoegde gezagen waardoor de basis is gelegd voor een verbeterde balans tussen economische en ecologische ontwikkelingen in de Eemsdelta. Ook is er een basis gelegd voor de ontwikkeling van een duurzaam beleid

in de regio en de mogelijkheden tot toekomstige samenwerking tussen bedrijfsleven en natuur & milieu organisaties. Deze voortgang en ontwikkeling zijn het resultaat van het E-pact proces waarin partijen bereid zijn geweest tot een open dialoog en het verleggen van grenzen.

- 7.2 De belangrijke thema's uit de Intentieverklaring als Techniek centrales, emissies en vaargeulverruiming zijn uitvoerig besproken en onderzocht en hebben als gevolg daarvan hun plaats gevonden in het ideale drieliuk van bedrijfsleven, overheid en natuur&milieu organisaties. Op deze wijze is verdere ontwikkeling van de regio, waarin economische en ecologische belangen zorgvuldig kunnen en worden afgewogen, gegarandeerd waarmee invulling is gegeven de doelstelling van het E-pact proces. De uitwerking van die balans in concrete (vervolg)maatregelen zal de noodzaak tot juridische procedures reduceren en uiteindelijk laten vervallen.
- 7.3 Voorts is met het E-pact proces de basis gelegd voor een naar verwachting vruchtbaar overleg in het kader van het Energieakkoord Noord Nederland II. Onderwerpen als energietransitie, duurzaamheid en verdere ontwikkeling van een Energie (kennis) economie in de regio kunnen vanuit een dialoog tussen bedrijfsleven en natuur&milieu organisaties op een bredere agenda geplaatst worden en daarmee de ontwikkeling en mogelijk resultaat bereiken dat Partijen voor ogen hebben.
- 7.4 Hoewel het E-pact proces in beginsel als katalysator heeft gefungeerd heeft het overleg eveneens geresulteerd in het terugtrekken van lopende juridische procedures ten aanzien van economische ontwikkelingen in de regio. Deze trend kan zich op basis van het huidige resultaat van het E-pact proces alleen maar positief verder ontwikkelen en het is dan ook niet uitgesloten dat de thans deelnemende partijen aan het E-pact proces op de onderwerpen tot verdere invulling komen.

8 Communicatie

- 8.1 Partijen dragen actief goede voorbeelden van deze samenwerking en verbetering uit en zullen elkaar informeren bij spelende issues gerelateerd aan E-pact.
- 8.2 Partijen zetten zich in gezamenlijkheid in om verbeterpunten voortkomend uit het E-pact proces te agenderen bij overheden en andere partijen.

Ondertekening

Aldus verklaard en in 9 voud getekend te Groningen, 4 maart 2011,

Organisatie

Vertegenwoordiger

Stichting het Groninger Landschap

R.G. Jansen

.....

Stichting Natuur- en Milieufederatie Groningen,

drs. S.J. van der Velde.

.....

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten
in Nederland

drs. W.F.G. Alblas.

.....

Staatsbosbeheer

drs. H. Sieben.

.....

Stichting WAD

L. Hofstee.

.....

Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee
(Waddenvereniging)

drs. E. Venema.

.....

Groningen Seaports

H.D. Post.

.....

N.V. Nuon Energy

A. Kamerbeek

.....

RWE Eemshaven Holding B.V.

D. Itha.

.....